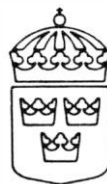

Motion till riksdagen

1988/89:U410

av Göthe Knutson (m)

Internationella åtgärder mot biologiska och kemiska vapen

Mot.
1988/89
U410-414

Är såväl biologiska som kemiska stridsvapen åter på väg in i de militära arsenalerna i olika länder? Detta trots nedrustningssignaler och internationella konventioner mot såväl B- som C-stridsmedel.

Oroväckande signaler, nyheter, påståenden och gissningar återkommer numera ständigt vad gäller användandet av kemiska vapen (C-stridsmedel). Uppgifterna kommer bl. a. från Afghanistan, Sydostasien och Iran och Irak.

Samtidigt kan det konstateras att Libyen byggt en kemisk fabrik som enligt USAs regering ska tillverka kemiska stridsmedel. Libyens härskare Kadaffi påstår att det är en läkemedelsfabrik. Men han tillät inte de inbjudna journalisterna att komma närmare fabriken än en dryg kilometer.

Omställbara fabriker

När Libyen den 24 januari 1989 uppges inbjuda till en internationell kontroll i mars månad, kan man bortse från misstanken att den libyska kemiska fabriken är omställbar för såväl läkemedelstillverkning som stridsmedelstillverkning.

Denna sistnämnda möjlighet är speciellt oroande. Möjligheten att internationellt kontrollera omställningen från civil till militär produktion är svår att göra i kemiska fabriker och läkemedelsfabriker, både vad avser B- och C-stridsmedel.

Satsning på B-stridsvapen?

Medan de sistnämnda kemiska vapnen senaste åren varit i fokus – både vad gäller användningen och internationella ansträngningar att åstadkomma en förbudskonvention – har B-stridsmedlen inte blivit nämnvärt uppmärksammade. Fredagen den 23 januari i år kom emellertid dystra påståenden från ett större forskarmöte i San Francisco.

Satsningen på att utveckla nya biologiska vapen har starkt ökat, hävdades det.

Vapen i tio länder

Enligt Svenska Dagbladet 21 januari 1989 har den amerikanska försvarsmaktens och regeringens resurser till forskning om biologiska vapen ökat femfaldigt från 1981 till 1986. Över 100 vetenskapliga laboratorier i USA ingår i det militära programmet för biologiska vapen.

En liknande utveckling pågår i flera andra länder, inklusive Sovjetunionen.

Enligt rapporter från Pentagon i USA misstänks i dag tio nationer bedriva aktiv utveckling av biologiska vapen mot enbart fyra nationer 1974.

Vilka nationer det är håller Pentagon hemligt. Enligt Ray Zilinskas, läkare vid Marylanduniversitetet i Baltimore och en av det svenska fredsforskningsinstitutet Sipris experter på biologiska vapen, återfinns förutom USA och Sovjetunionen Frankrike och Storbritannien bland dessa länder:

DNA-tekniken

Det finns mycket som oroar i denna hittills tämligen ouppmärksammade kapprustning. Det allvarligaste är att den moderna genteknologin – främst hybrid-DNA-tekniken – nu i accelererande takt möjliggör framtagning av tidigare helt otänkbara biologiska vapen.

Gentekniken gör det möjligt att manipulera olika smittämnen som virus och bakterier på en mängd olika sätt. Konstgjorda variationer av kända smittämnen kan framställas för att infektera människor som är vaccinerade mot det "naturliga" smittämnet.

Arvsmassan i t.ex. virus kan lätt förändras genom att infoga gener för specifika gifter som starkt ökar virusets farlighet och smittsamhet. Effektiva metoder finns numera också tillgängliga för att odla fram stora mängder av naturliga farliga virus och andra smittämnen vi saknar skydd mot, liksom manipulerade variationer eller helt nykonstruerade smittämnen.

Motmedel

I USA har 800 forskare undertecknat en försäkran om att de inte kommer att medverka i undervisning eller forskning som gynnar utveckling av biologiska och kemiska vapen.

Vid forskarmötet i San Francisco i januari i år deltog bl.a. översten David Huxsoll, chef för USAs armés forskning beträffande infektionssjukdomar. Han reagerade starkt mot de övriga forskarnas angrepp och förklarade att USAs militära resurser på detta område endast används för att utveckla försvar mot biologiska vapen.

Internationella förbud

Framställning, produktion och lagring av biologiska vapen, dvs. levande smittsamma ämnen som kan föröka sig själva och spridas, är i princip förbjudet sedan 1925.

Då undertecknades en överenskommelse i Genève om stopp för biologiska vapen. 1972 fick detta förbud ökad tyngd i en internationell konvention som i dag stöds av 135 stater.

Den skapades dock när biologiska vapen egentligen inte hade något större militärt intresse. De bedömdes som oanvändbara främst på grund av att de då aktuella smittämnen var svårkontrollerade och inte speciellt rationella i krigföring.

Nu är dock situationen helt annorlunda i och med möjligheterna att förfina och effektivisera de biologiska vapnen med modern genteknologi.

Mot. 1988/89
U410

De internationella överenskommelserna tillåter dessutom forskning om försvar mot biologiska vapen och utgör i dag därför i realiteten inget hinder för satsning på att aktivt utveckla nya biologiska vapen.

Kemiska vapen

När det gäller C-stridsmedel, kemiska vapen, görs f.n. betydande ansträngningar för att åstadkomma ett s.k. heltäckande förbud i en internationell konvention. Parismötet 7–11 januari betecknades av svenske utrikesministern som lyckat.

Enligt pressuttalande 11 januari ser han med optimism på det fortsatta förhandlingsarbetet i Genève.

Det vore synnerligen glädjande om denna optimism visar sig förankrad i verkligheten. Det är naturligtvis ytterst angeläget att en internationell konvention om ett s.k. heltäckande förbud mot kemiska vapen kommer till stånd. Kemisk krigsföring är fruktansvärt grym och innebär bl.a. ett brott mot folkrätten.

Efter andra världskriget närdes länge förhoppningen om att kemisk krigsföring hörde historien till. Sedan början av 80-talet har emellertid ständigt återkommande uppgifter och vittnesmål gjort gällande att Sovjet använde sig av kemiska vapen i sitt angreppskrig mot Afghanistans befolkning.

Sovjet avvisade

Den internationellt sammansatta grupp som FN sände till Afghanistan för att undersöka förhållandena blev emellertid avvisade av ryssarna och fick aldrig tillträde till krigsområdena. Uppgifterna om sovjetiska giftgasanfall blev därför aldrig bevisade i någon FN-rapport.

Någon egentlig internationell opinion uppstod heller inte, vilket får anses både märkligt och oroande. Bara misstanken om att kemiska vapen kommit till användning borde ha gett kraftigare eko när Sovjet bryskt avvisade en internationell FN-kontroll.

Detsamma kan sägas om uppgifterna från kriget mellan Irak och Iran att kemiska vapen användes. Världen reagerade inte nämnvärt; i stället började man tala om kemiska vapen som "fattigmans atombomb".

Inte förrän giftgasanfallet i Halabja den 16 mars 1988 kom till kännedom märktes tydliga protester och fördömanden, däribland från svenska regering. Här fanns bl.a. bildbevis på den irakiska militära aktionen mot den egna kurdiska befolkningen, en svårt plågad minoritet.

Kemiska vapen att räkna med?

Samtidigt som den nyss genomförda konferensen i Paris ingett förhoppningar om ett internationellt förbud mot kemiska vapen, förefaller det ändå som om dessa stridsmedel nu kommit att betraktas som ett sannolikt inslag i fortsatta och kommande krig och kan räknas in bland konventionella vapen.

Sådana uppgivna betraktelsesätt innebär i sig inte ett accepterande av kemisk krigföring. Men förhållandet att ett land som Libyen sannolikt skaffar sig möjlighet att själv tillverka C-stridsmedel, utan att mer än ett land, USA, nämnvärt reagerar, leder lätt till resignanta slutsatser.

Samtidigt kommer nya skrämmande uppgifter om fortsatta aktioner med kemiska stridsmedel mot kurder. FN vägras dock tillträde i Irak och några internationella protester hörs knappast.

Det förefaller heller inte som om Iraks *bevisade* giftgasangrepp i Halabja internationellt leder till något mer än hittills gjorda fördömande uttalanden.

Motåtgärder från Sverige

Förhoppningen är nu att de fortsatta förhandlingarna i Genève ska leda till en global konvention om ett heltäckande förbud mot och förstöring av alla kemiska vapen – en konvention som också omfattar en effektiv kontroll av efterlevnaden av förbuden. Aktiv svensk medverkan bör vara självklar.

Beträffande åtgärder mot biologiska stridsmedel är det uppenbart att den nuvarande konventionen inte är heltäckande eftersom den inte omfattar forskning som motverkar en angripares B-stridsmedel. En sådan forskning är uppenbart angelägen men det torde vara svårt att kontrollera användningsområdet.

Det är troligt att Sverige kan spela en aktiv roll för att åstadkomma mera effektiva åtgärder internationellt för att stoppa den misstänkta upprustningen vad gäller biologiska stridsmedel. Enligt min mening bör den svenska regeringen i olika internationella forum och vid första bästa tillfällen agera i avsikt att få till stånd en mera effektiv internationell konvention mot biologiska stridsmedel. Målsättningen måste vara att alla nationer anslutna till FN undertecknar såväl konventionen mot kemiska vapen som en konvention mot biologiska vapen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av en heltäckande internationell konvention om förbud mot tillverkning, lagring och användning av biologiska vapen, samt ett effektivt kontrollsystem av efterlevnaden av förbuden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av en heltäckande internationell konvention om förbud mot tillverkning, lagring och användning av kemiska vapen samt ett effektivt kontrollsystem av efterlevnaden av förbuden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anføres om angelägenheten av att svenska regeringen i varje lämpligt internationellt forum och vid övriga lämpliga tillfällen agerar med kraft mot biologiska och kemiska vapen och deras användning samt arbetar för att samla världens alla nationer som undertecknare av effektiva konventioner mot dessa vapen.

Mot. 1988/89
U410

Stockholm den 24 januari 1989

Göthe Knutson (m)